

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA VE ŞİİRLERİNDE OTOBİYOGRAFİ

Merve ÖZBAYRAK*

Geliş Tarihi: 14.06.2020

Kabul Tarihi: 19.06.2020

Atf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: 5

Sayfa: 28-50

Yıl: 2020

Dönem: Haziran

Özet

Yazar, şair, sivil toplum kuruluşu önderi ve öğretmen kimliğiyle tanınan Halide Nusret Zorlutuna, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli isimlerindedir. Yazın dünyasında aktif olan sanatçı, döneminde “Ümmü’l Muharrirat” (Yazarların Annesi) unvanına layık görülmüştür. 33 yıllık öğretmenliği boyunca şehir şehir gezen Halide Nusret, Anadolu’yu yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Yakın çevresiyle birlikte Trablusgarp Savaşı, 31 Mart Vakası, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, Mütareke yıllarının ardından Cumhuriyet’in kuruluşuna da şahitlik eden sanatçı gözlemlerini eserlerine yansıtmıştır.

Bu çalışmada otobiyografi hakkında bilgi verilerek; Halide Nusret’in şiiri, ailesi, Kerkük yılları, İstanbul’a dönüş, öğretmenlik yılları, çocukları ve ölümünün yer aldığı bölümlerde hayatı, sanatı ve şiirleri üzerinde durulacaktır. Bunlardan hareketle şiirlerinde tespit edilen otobiyografik izler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Halide Nusret Zorlutuna, Şiir, Otobiyografi.

* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun.
merveozbyrk@hormail.com / ORCID: 0000-0003-4834-9538

AUTOBIOGRAPHY İN HALİDE NUSRET ZORLUTUNA AND POEMS

Merve ÖZBAYRAK*

First Received: 14.06.2020

Accepted: 19.06.2020

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: 5

Pages: 28-50

Year: 2020

Session: June

Abstract

Halide Nusret Zorlutuna, that has known as a writer, a poet, a leader of non-governmental organization and a teacher, is one of the most important names of Turkish Literature of Republic period. The artist that is active at the World of literature, has been considered worthy of the appellation “Ümmü’l Muharrirat” (The mother of writers). Halide Nusret has found a chance to travel city to city and get to know Anatolia closely during 33 years of teaching life. The artist, that has been a witness of Turco-Italian War, the 31 March incident, Balkan War, the First World War, and the years of Truce with her immediate circle, has reflected these observations to her works.

At the study, information about autobiography will be given and her life, art, and poems will be emphasized at the parts that includes her poems, family, the years of Kirkuk, turning back to Istanbul, the years of teaching, children and death. Based on this, the autobiographic traces that has been confirmed at her poems will be evaluated.

Key Words: Halide Nusret Zorlutuna, Poem, Autobiography.

* Giresun University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature, Graduate Student, Giresun. merveozbyrk@hormail.com / ORCID: 0000-0003-4834-9538

Giriş: Otobiyografi ve Edebiyat

Otobiyografi, öz yaşam öyküsüdür. Edebî bir tür olarak otobiyografi; “*Gerçek bir kişinin kendi yaşamını geriye dönük olarak anlatma*” (Yazıcı 2006: 190) olarak da tanımlanır. Tarihsel gelişimine bakıldığında ilk olarak 19. yüzyılda Batıda ortaya çıktığı görülür. Romantizm akımının etkisiyle beraber eserlerde sanatçının benlik dünyasının ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Türk edebiyatındaki tarihsel seyrine bakıldığında ise yazılı ilk metinler olan Orhun Abideleri’nden itibaren otobiyografik unsurların eserlerde yansımalarını görmek mümkündür.

Otobiyografi, her şeyden önce bireyselliği ön plana çıkaran bir yazınsal deneyimdir. Bu metinlerde anlatıcı ve başkahraman arasında bir özdeşlik söz konusudur. Yani başkahramanın başından geçen olaylar anlatıcının geçmişini yansıtır. Otobiyografinin eserlere yansması ise sanatçının kişisel tarihini edebî bir malzeme olarak kullanarak eserlerinde yer vermesiyle oluşur. Bununla beraber bu tür anlatılar; “[...] yazarının kendi hayatı dışında sanatçının yaşamış olduğu sosyal çevre, siyasi gruplar, mekân, devre ait güncel yaşıntılar hakkında da okuyucusuna bilgiler verir” (Türk 2016: 48).

Otobiyografik unsurlara; günlük, anı, roman, deneme, şiir gibi türlerde çokça rastlanır. Bu türlerde sanatçı ile eseri arasındaki bağı görmek mümkündür. Çünkü; “*bir sanat eserinin en aşikâr sebebi yaratıcısıdır, yazarıdır. Bu yüzden edebî eserin yazarın hayatı ve kişiliği ışığında değerlendirilip açıklanması, edebiyat incelemesinin en eski ve en oturmuş yöntemlerinden birisi olmuştur*” (Wellek-Warren 2013: 85). Bu tür okumalar sanatçının iç dünyasına ve yaşantısına ilişkin referansları elde etmeyi de mümkün kılmıştır.

1. Halide Nusret Zorlutuna’nın Şiiri

İlk yazılarını lise yıllarında yazan Halide Nusret Zorlutuna, o yıllarda Faruk Nafiz Çamlıbel etkisinde kalır. *Talebe Defteri* adlı derginin düzenlemiş olduğu yarışmaya katılarak “Ağlayan Kahkahalar” yazısı ile birinci olur. Şiire de bu yıllarda başlayan Halide Nusret’in şöhret kazanmasında İstanbul’un Mütareke dönemindeki zor durumunu anlattığı “Git Bahar” isimli şiiri etkili olmuştur.

Şiirlerinde sade bir dili tercih eden sanatçının ilk şiir kitabı 1930’da yayımladığı *Geceden Taşan Dertler*’dir. Ardından sırasıyla *Yayla Türküsü* (1943), *Yurdumun Dört Bucağı* (1950) ve *Ellerim Bomboş* (1957) adlı şiir kitaplarını yayımlar. Halide Nusret’in ilk şiir kitabında, romantik duyuş tarzıyla aşk ve ayrılık konuları etrafında şekillenen şiirler yer alır. Diğer şiir kitaplarında ise bu duyuş tarzının etkisini büyük oranda kaybettiği görülür.

Halide Nusret'in diğer eserlerinde olduğu gibi şiirlerine de yansıyan milliyetçi tavrın ardında küçük yaştan beri şahit olduğu olaylar, annesi ve babası arasında geçen Cumhuriyet konulu konuşmalar etkili olmuştur. “*Halide Nusret Zorlutuna'nın Mütareke günlerindeki şiirlerinde hassas ve hüznü bir insanın izlenimleri vardır. Hatıraların baskısı, gurbet, ağlayış bu şiirlere hâkimdir*” (Enginün 2003: 42). Şiirlerine dönemin sosyal ve siyasi yansımalarını da açık bir şekilde yansıtan Halide Nusret, okuyucusuna; “*Ey hisli kariim! Koş, onları sar!*” (Coşkun 2008: 27) şeklinde seslenir. Kimi zaman da şiirlerinde kendisine; “*Sus şair, / Hepsini demek olmaz!...*” (Coşkun 2008: 125) telkinlerinde bulunur.

Şiirlerinde millî konular gibi ferdî konulara da yer verir. Bu bağlamda İnci Enginün, Halide Nusret'in şiirlerini iki gruba ayırır. İlk grupta yer alan şiirlerinin; “[...] *bir kısmında milletin koruyucu gücünü temsil eden Ulu kurtarıcı, kadın, tayyareciler, denizciler, süvariler yer alır. Bu şiirler Gecedan Taşan Dertler'de (1930) çıkmıştır. Bu şiirler milletin yeniden dirilmek için muhtaç olduğu tiplerin tasviridir ve onlara karşı duyulan saygı ve sevgiyi ifade eder*” (Enginün 2004: 185-186). İkinci gruba dâhil edilen ve kendi hayatından izleri görmeyen mümkün olduğu şiirler ise “[...] *keder, sıkıntı ve hüznü hâkim olduğu hissî bir ton taşırlar. Hatıraların baskısı, gurbet, ağlayış ve bütün bunların ardında yine de Türkün yüce değerlerini ve abidelerini gören bir göz kendisini hissettirir*” (Enginün 2004: 186).

Sanatçının sanat hayatına bakıldığında ise Hisar topluluğuna yakın durduğu görülmektedir. Aclan Sayılğan'ın, Halide Nusret'le bir röportajında ona yönelttiği 1950 sonrasında şiirin öncülerinin kimler olduğu sorusuna Halide Nusret; “*1950'den sonrakiler deyince iş değişiyor. Bütün 'Hisar'cılar beğenirim, severek okurum. Yavuz Bülent Bâkiler'i geleceğin büyük şairlerinden biri olarak görmekteyim*” (Sayılğan Ekim 1970: 16) sözleriyle cevap verir. Ancak onu herhangi bir şiir grubunun içinde görmek de olanaksızdır. Sanatçı kimliğini ve kişiliğini tek başına sürdürdüğünü söylemek mümkündür.

Halide Nusret şairliğinden çok romancı kimliğiyle ön plandadır. Sanatçı, kardeşi İsmet Kür'e yazdığı mektuplarda da bunu destekleyen ifadelere yer verir. Annesinin kendilerine; “*Büyük kızım şaire, küçüğü de edibe...*” (Kür 2006: 281) olacağını ifade eden sözlerine karşın Halide Nusret mektubunda; “*Fakat sen de şair oldun, ben de biraz romancı*” (Kür 2006: 281) diyerek romancı kimliğinin de vurgusunu yapar.

Adile Ayda ise Halide Nusret'in romanlarını sıraladıktan sonra yazarlıktan ziyade şairliğiyle ön planda olan bir sanatçı olduğunun vurgusunu yapar: “*Bunlar mensur şiir parçaları ile süslenmiş birer hikâyedir. Şair mizacı ile doğmuş olanlar kendi iç dünyalarının*

dışına kolay kolay çıkamıyor, kişisel hâtıraların etkisinden ve hükmünden kurtulamıyorlar. Onun için bu türlü yazarların roman alanındaki başarısı sınırlı olmaktadır. Halide Nusret her şeyden evvel bir şairdir” (Ayla 1984: 236). Halide Nusret’in bu fikre karşın, bir şiirinde şairliğini sorguladığı da görülür;

“Şair miyim?... bu suali gönlüm inledi.

Yine acı kahkahalar gezdi göklerde,

Dedim: -Çocuk! Ah... Ben nerde, şairlik nerde...” (Coşkun 2008: 23).

Sanatçı, şiirinin ilk kısmında şair olmadığını iddia etse de devamında şairliğini konuşarak tüm derdini haykırır. Bunun yanında Halide Nusret, şiiri;

“Şiir: Kahkahası mavi güllerin

ve muhteşem sükûtu engin

Denizlerin” (Coşkun 2008: 102) şeklinde tarif eder.

Sanatçı, *Defne*, *Ayşe*¹, *Töre* gibi dergilerin kurucusu olmakla beraber *Kadınlar Dünyası*, *Türk Kadını*, *Millî Mecmua*, *Ümid Mecmuası*, *Süs* gibi dergilerde de aktif olarak yer almıştır. 1975’te “Kadının Sosyal Hayatını İnceleme ve Araştırma Derneği” tarafından Halide Nusret’e “Ümmü’l Muharrirat” (Yazarların Annesi) unvanı da verilir.

2. Halide Nusret’in Şiirinde Otobiyografik İzler

2.1. Ailesi

Halide Nusret Zorlutuna 1901’de İstanbul Kızıltoprak’ta doğmuştur. Babası Meşrutiyet aydınlarından Avnullah Kâzımî,² annesi ise Ayşe Nazlı Zorluhan’dır. Ayşe Nazlı Hanım’ın babası “Moskof harbinde gencecik bir yüzbaşı iken biricik yavrusunu yetim bırakmış olan merhum Mahmut Ragıp Bey” (Zorlutuna 1986: 8)dir. Halide Nusret şiirinde dedesinden;

¹ Konuyla ilgili ayrıca bk. Türk, Hatem (Haziran 2018). “Türkçü Bir Kadın Hareketi: Ayşe Dergisi”, Hars Akademi, Y. 1, S. 1, s. 39-56.

² Asıl adı Mehmet Selim’dir. Mürüvvet gazetesinde yayımlanan makalesi sebebiyle İstanbul dışına kaçmış, döndüğünde ise Avnullah Kâzımî ismini kullanmaya başlamıştır. Kızı İsmet Kür anılarında bu hadiseyi şu şekilde dile getirir; “Babam çok genç bir adamken, ‘Abdülhamit Han Hazretleri’nin!!’ hışmına uğramış... -‘hürriyetperver bir genç’ gazeteci olarak... Ağır bir cezaya çarptırılacağı anlaşılınca, arkadaşları tarafından yurtdışına kaçırılmış. Bir süre Paris’te kaldıktan sonra, Halep’e, sürgün babasının yanına gelmiş... Ve bir yaşında ölmüş olan kardeşi Avnullah’ın nüfus kâğıdıyla yaşamaya başlamış. Asıl adı Mehmet Selim imiş” (Kür 2006: 128-129).

“Dedemin biri de ‘93’de akıtmış kanını

Vermiş canını

Bu topraklara” (Coşkun 2008: 109) ifadesiyle gururla bahseder. Diğer dedelerinden de yine “Bu Topraklar Benimdir” isimli şiirde;

“Zorlu bir adammış dedemin dedesi

İstanbul sarayında akisler yapmış,

Bingöl yaylasında gürleyen sesi...

Onun torunu –benim dedem- menfalarda ömür

çürütmüş;” (Coşkun 2008: 109) ifadeleriyle bahseder.

Halide Nusret, babasının Sivas sürgünlüğünün ardından gelen Sinop’taki tutukluluk günlerinde annesi refakatinde büyür. Hatıralarında “üç buçuk kişilik aile” olarak nitelendirdiği annesi, dedesi³ ve dayısıyla yaşar. O dönemde babası yerine koyduğu bir diğer kişi de İzmir’de yaşayan amcası Halit Bey’dir.⁴ Halide Nusret için çocukluğunda amcasının yanında geçirdiği 9 ay, rüya olarak nitelendirdiği önemli bir zaman dilimidir.

Vatanın kurtuluşunu her fırsatta övgüyle dile getiren Halide Nusret, İzmir’in kurtuluş günü 9 Eylül için yazdığı “Bayramınla Çok Yaşa” şiirinde gençliğine güzellikler katan İzmir’i selamlar:

“Işıklı hâtırası çocukluk günlerimin,

Ey gençlik günlerimin tatlı rüyası İzmir!..” (Coşkun 2008: 138).

Halide Nusret, ilk eğitimini annesinden alır. Onunla birlikte Namık Kemal’den, Ziya Paşa’dan şiirler ezberler ve süreli yayınları takip eder. Kur’an ve Türkçe derslerini de yine annesinden alır. Halide Nusret’in edebî zevkinin zemini ve milliyetçi duygusunun temelleri de bu dönemde atılır.

Halide Nusret, *Ellerim Bomboş*’ta yer alan “Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde” isimli şiirinde annesiyle olan ilişkisini ve babasını birlikte bekleyişlerini dile getirir.

³ Halide Nusret hatıralarında “Hacı Dedem” olarak hitap ettiği kişinin babasının lalası olduğunu belirtir.

⁴ “Bu Halit Bey amcam –Dereli Hacı Hüseyin Paşa torunlarından merhum Halit Bey- babamın öz kardeşi değil, fakat mânen, ruhen kardeşlerinden daha yakın bir uzak akrabası imiş” (Zorlutuna 1986: 12).

“Bir zamanlar

Gülümserdi elâ gözlerin kuştı ellerin

Bir çift minicik kuştı ellerin

Yumuşak, bembeyaz...

O sıcak sesinde her zaman yaz,

Ninniler, şiirler söyledin bana.

‘Baban gelecek!’ derdin

Sesinde bir hasret yana yana..” (Coşkun 2008: 167).

Avnullah Kâzımî tutuklandığında Ayşe Nazlı Hanım henüz 22 yaşında ve hamiledir. Yaşadığı sıkıntılar evladını henüz kucağına alamadan kaybetmesine sebep olur. Ayşe Nazlı Hanım dönemin mevcut baskısı, evin gözaltında tutuluşu, yaşadıkları maddî ve manevî çıkmaz içerisinde kararlı tavrından ödün vermez. Halide Nusret ile beraber 101 yıl hüküm yiyen Avnullah Kâzımî’nin yolunu gözler.

“Zincire vurulmuş bir arslandı babam

Hürriyet için

Uzak zindanların karanlığında...

Bunu bilmeden ağlardım seninle beraber

‘Babam gelecek!’ derdim,

Sonra da gülerdim, gülerdim,

Gözyaşlarını dindirmek için...” (Coşkun 2008: 167).

Halide Nusret şiirin devamında ise annesinin kendisi için bir kardeş, yoldaş, öğretmen ve baba olduğu vurgusunu yapar. 1 yaşındayken ayrıldığı ve 7 yaşına kadar hiç görmediği babasını, annesinin ağzından bir masalmışçasına dinler. “En büyük sevinç” olarak ifade ettiği babasına kavuşması ise İkinci Meşrutiyet’in ilanıyla beraber gelir.

“Babam zincirini zindanda tam yedi yıl sürümüş:

Bütün ömrünce sürüyecekmiş a,

Bereket 1908 yetişmiş imdada.

Niçin?...

Mi dediniz...

Hep bu topraklar için:

Bu toprakların hürriyeti, saadeti uğruna!” (Coşkun 2008: 109).

Avnullah Kâzımî yedi yıl vatan uğruna çektiği sıkıntı ve zindan hayatı sonrasında ailesine kavuşur ve “Kahraman-ı Hürriyet” olarak anılır. Halide Nusret, bu sevinci; “*Her kafadan bir ses çıkıyordu, fakat asıl mühim olan ‘Benim babam’ geliyordu! Ben yedi yaşımda, ilk defa babamı tanıyacaktım. [...] Ömrümde böyle bayram görmemiştim”* (Zorlutuna 1986: 8) sözleriyle ifade eder.

Halide Nusret için babasıyla ilk karşılaşması hayallerindeki kadar harikulade olmaz. Fotoğraflarda gördüğü genç ve yakışıklı bir baba yerine, yaşlanmış ve çökmüş bir babayla karşılaşır.

Babası, dönüşüyle beraber Halide Nusret’in eğitimiyle ilgili kararları kendisi vermeye başlar. Halide Nusret, Fransız Sörlük Okulundaki birkaç aylık eğitiminden sonra uzun bir süre özel hocaların refakatinde eğitimini sürdürür. Fakat çok geçmeden “Hürriyet Kahramanı”nı İstanbul’da da rahat bırakmazlar. Avnullah Kâzımî, atılan iftira ve suçlamaların ardından gelen mutasarrıflık teklifini kabul ederek ailesiyle birlikte İstanbul’dan uzaklaşır.

2.2. Kerkük Yılları

Zorlutuna ailesi 26 Mart 1325’te (8 Nisan 1909) Kerkük’e doğru yola koyulur. Kerkük’e varıncaya kadar geçen zaman diliminde meydana gelen isyan ve beraberindeki ölüm tehdidi, Ayşe Nazlı Hanım’ın rahatsızlığı gibi hadiseler Halide Nusret’in “çocukluğumun cehennemi” olarak adlandırdığı döneme denk gelir. Ancak sonrasında bu durum değişir. Geçirmiş olduğu ağır hastalık ve kardeşi Abdülhay Hâdi’nin ölümü sayılmazsa Halide Nusret için Kerkük yılları “çocukluk cennetini yaşadığı” yıllar olarak hafızasında yer edindir.

Zorlutuna ailesi Kerkük’te iki katlı geniş, ferah bir konakta kalır. Halide Nusret’in bu konağa dair ilk görüşü olumsuz olur. Konağı sevimsiz bulmasına karşın bahçeyi de bir o kadar sever. “*Hâlâ gözlerimin önündedir: İçinden bir buçuk metre genişliğinde bir dere*

akıyordu ve derenin iki yanı yüksek söğüt ağaçlarıyla; pembe çiçekli zakkum fidanlarıyla süslüydü. Bir yandan limon, portakal, nar ağaçlarının meydana getirdiği küçücük bir orman, Ortada elâke ser ser çekmiş bir hurma ağacı” (Zorlutuna 1986: 37) bulunan bahçeyi şiirinde de tasvir eder.

“Limon çiçekleri bir acaip beyazlıkta

Yıldız kokarlardı, ay kokarlardı.

Tatların en tatlısı o hurmalarda.

Derede bir içli ahenk;

Çiçeklerde nağme, kuşlarda renk!

Şafaklar konuşurdu cenneti masal şehir,

Kulaklarımda hep senin sesin,

Gözümde, gönlümdesin!” (Coşkun 2008: 183).

Kerkük’te huzur içerisinde geçen yıllarda Avnullah Kâzımî’nin Kerkük halkına büyük hizmetleri olur. Eşkîyalığın önemli ölçüde önüne geçer, mektep açar, evsiz barksızları kucaklar; “Düşünüyorum da, babamızın Kerkük’te bu kadar sevilmesinin, bu kadar unutulmamasının baş sebebi, onun gerçek bir ‘fukara babası’ olmasıdır. Sadece Kerkük’te mi?.. İstanbul’da, Halep’te, yaşadığı her yerde...” (Kür 2006: 296). Halide Nusret mektubun devamında ise babasının kendilerine tertemiz bir ad bırakmasıyla övünür.

Halide Nusret, Kerkük’te geçirdiği süre zarfında aldığı eğitim; şairlik ve yazarlığının temelini oluşturur. Daha sonra birkaç ay süren Bağdat’taki misafirlikleri esnasında ailenin ikinci çocuğu İsmet, 29 Eylül 1916’da dünyaya gelir. Halide Nusret 15 yaşındayken ayrıldığı Kerkük için de sonraki yıllarda “Çocukluğum orada kalmıştı” (Zorlutuna 1986: 64) ifadesini kullanır.

2.3. İstanbul’a Dönüş

1916’da⁵ İstanbul’a geri dönen Zorlutuna ailesi Kızıltoprak Kuyubaşı’na yerleşir. Halide Nusret bu dönemde babasının isteği üzerine uzunca bir süre yine özel hocalardan ders

⁵ Zorlutuna ailesinin İstanbul’a geliş yılıyla alakalı hakkında yapılan çalışmalarda farklı bilgilere yer verilmekle birlikte gerek İsmet Kür’ün doğum tarihinden gerekse Halide Nusret’in anılarında yer alan “15 yaş” ifadesinden hareketle ailenin İstanbul’a 1916’da döndüğü anlaşılmaktadır.

almaya devam eder. Bunun dışında babasıyla da Farsça okumalar yaparak Farsçasını iletir, Doğu ve Batı klasiklerini okumaya başlar. Özellikle okumuş olduğu *Mesnevi*, *Gülistan* gibi eserlerin etkisi ilerleyen yıllarda şiirlerine de yansır.

“Bezminde kandiller peyman oldu.

Nusret bu aşk ile divâne oldu” (Coşkun 2008: 178).

Birinci Dünya Savaşı sırasında *“Halide Nusret ve ailesinin kaderi, ülkenin kaderiyle paralel şekilde kötüleşir. Savaş, ülkenin ekonomisini çökeltmiştir. Halide Nusret ve ailesi, Kızıltoprak’taki evlerinden, yarısı büyüklüğündeki Göztepe’deki evlerine taşınır”* (Coşkun 2011: 49). Göztepe’deki bu ev⁶ Halide Nusret’in edebî kişiliğinin şekillenmesinde, ilk yazı ve şiirlerini kaleme almasında önemli bir yer teşkil eder. Göztepe’ye taşındıktan sonra Halide Nusret Erenköy Kız Lisesi’ne başlar. Başarılı bir öğrenci olan Halide Nusret, Birinci Dünya Savaşı’nın devam edegeldiği günlerde bir süredir zatülcenp hastalığından dolayı tedavi gören babasını kaybeder. Amcası için yazmış olduğu *“İkinci Yetimliğim”* isimli şiirinin ilk kısmında geçmişini anımsayarak babasının hastalık döneminden ölümüne kadar geçen süredeki hislerini dile getirir.

“Yine böyle bir gece... Yıllarca bundan evvel,

Bir karyola başında böylece inlemişti,

‘Genç gönlümde ne varsa: sevgi, heyecan, emel...

Hepsi ölsün, Yarabbi, o yaşasın!’ demiştim!” (Coşkun 2008: 230-231).

Avnullah Kâzımî’nin ölümü Halide Nusret’in babasından ikinci ve son ayrılışıdır. 1918’de *“Babamın büyük ruhuna!”* ithafıyla yayımladığı *“Nerelerdesin?”* isimli şiiriyle babasını yâd eder.

“Evet burada hayat, yaşamak yoktu,

Varlık: ucu sivri, müthiş bir oktu,

⁶ İsmet Kür anılarında Göztepe’deki evlerinin açık adresini de verir; *“Evimiz, Göztepe İstasyonu’ndan Bağdat Caddesi’ne giden caddeye paralel bir yolun üstündeydi... Adı neydi yolun?.. Şimdi öğrenirim. Eski harflerle olan ilk nüfus kâğıdına bakıyorum: ‘Vilayeti: İstanbul, Kazası: Üsküdar (demek o zaman Kadıköy ‘kaza’ değilmiş.) Mahalle ve karyesi: Göztepe, Zühtüpaşa, Sokağı: Bağdat Caddesi, Mesken Numarası: Mükerrer 62, Nev’i mesken: Hane”* (Kür 2006: 116).

Zehirli dilini beynime soktu,

Dolaştı ruhumu: Nerelerdesin?” (Coşkun 2008: 202-203).

Halide Nusret’in annesi, Avnullah Kâzımî öldükten sonra geçim derdiyle tüm değerli eşyalarını elden çıkarır. Savaşın beraberinde getirdiği buhranlı hava, yaşanan maddi ve manevi sıkıntılar Halide Nusret’in “Kış” şiirinde can bulur. Doğanın tabii döngüsünü kendi derdiyle dertlenmiş olarak görüp yorumlayan sanatçı, şiirinin son dördünlüğünde ülkede meydana gelen olumsuzluklarla birlikte değişen ruh durumunu dile getirir:

“... Biz bu asrın en çılgın, en mesut kızlarıydık;

Alnımıza değmeden yurdun gamlı rüzgârı.

Artık solduk ve sustuk ye’s içinde, ne yazık!..

Genç esireler gibi şimdi benzimiz sarı...” (Coşkun 2008: 209).

Sanatçının bu dönemde yazdığı doğa konulu şiirlerinde kendi ruh haliyle doğru orantılı olarak bir hüznün gözlemlenmesi mümkündür. Asıl ününü kazanmasında aynı duyguların etkisiyle kaleme aldığı “Git Bahar” isimli şiiri etkili olur;

“Git bahar, git bahar.. Uzaklara gül,

Denize renginden bırak hediyeyi,

Ufaklarda gezin, semaya süzül,

Kalbime sokulma, “peymaneyi” diye:

Gördüklerin kandil... Peymaneyi değil!...” (Coşkun 2008: 53).

Halide Nusret, babasının ölümüyle aile reisliği görevini üstlenir. Ailesiyle arasındaki güçlü sevgi bağı kardeşine karşı kendisinde ablalıklıkla beraber babalık rolünü de biçer. Halide Nusret bu dönemden sonra eğitimini yarıda bırakarak ailesinin geçimiyle bizzat ilgilenir ve çalışma hayatına atılır.

2.4. Öğretmenlik Yılları

Halide Nusret, 1919’un bahar aylarında Darülmüallimat’ta girdiği öğretmenlik sınavını kazanarak Özel Âşiyân İdadisi’ne Türkçe öğretmeni olarak atanır. Öğretmenliğin ardından Posta-Telgraf Kalem-i Mahsusu’ndaki kısa süreli çalışma hayatı da olur. 1921’de İngilizce ve edebiyat dersleri verirken aynı zamanda öğrenimine kaldığı yerden devam

ederek İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'ne başlar. Bu sırada millî mücadele taraftarı olan Türk Ocağı gibi bazı kurumlarda da aktif rol oynar. Fakat ailesinin geçimiyle yükümlü oluşu Anadolu'da aktif rol almasını engeller.

Halide Nusret için 1924 yılıyla birlikte yeni bir dönem başlar. “[...] yıkılmış viraneye dönmüş olan bu aziz memleketi onarmak; en uzak köşelere kadar ışık götürmek; gerçek medeniyet ışığı götürmek!” (Zorlutuna 1986: 164) amacıyla öğretmenlik mesleğini sürdürme kararı alır.

“Halide Nusret Hanımefendi Edirne’ye azîmet ederken...”⁷

1924 yılı sanatçı için öğretmenlik göreviyle çıktığı gurbeti temsil eder. 18 Ocak 1924'te Edirne Darülmuallimatı'na atanan Halide Nusret burada ailesinden ayrı, yatılı bir şekilde görevini yapmaya başlar. İstanbul'daki şöhreti buraya kadar yayılan Halide Nusret'in, Edirne'de aile özlemi ağır basar. *Bir Devrin Romanı*'nda kandil günü, Müdür Bey'in kızı Zehra ile kucaklaşmasında kardeşi İsmet'i hatırlayarak gözyaşlarına boğulduğunu anlatır. Sanatçı bir ay sonra da 20 Mart 1340 / 20 Mart 1924 tarihinde “İsmet’ime” ithafıyla Millî Mecmua'da yayımladığı “Gurbette Kandil” isimli şiirinde duygularını dile getirir;

“Gurbette ilk kandilim! Ne hazin... Ne hazindi!

İçimde hatıralar sızılıyordu yer yer...” (Coşkun 2008: 225).

⁷ Millî Mecmua'nın 24 Kânûn-ı Sâni 1340 (24 Ocak 1924) tarihli 7. sayısında Millî Mecmua'nın sahibi Mesih Akyiğit tarafından Halide Nusret'in öğretmenlik için Edirne'ye giderken fotoğrafı çekilerek yayımlanır.

Şiirin devamında gurbette oluşunun yanı sıra şair ruhunun etkisiyle zaman zaman bazı olayların tetiklediği yalnızlık olgusu da dikkati çekmektedir. Bu yalnızlık, etrafındaki nesnelere de kendisi gibi yaşlı olarak algılamasına sebep olmuştur.

“‘Gurbet’i zehir gibi, içimde yudum yudum;

Dedim: ‘Ben bu derdimi kime anlatsam? Kime?..’

Minarelerde bile ‘hicran’ vardı, okudum,

Gözlerim dalıyorken güzel ‘Sultan Selim’e’ (Coşkun 2008: 225).

Halide Nusret, “Gurbette Ramazan” isimli hatırasında ailesinden uzakta geçirdiği ilk Ramazan’da duyduğu özlemi dile getirir. En çok da kardeşi İsmet’i özlemektedir.

“Tatlı, çok tatlı bir çift çocuk gözü ta uzaklardan ruhuma gülüyor. Bu dünyada en çok sevmiş olduğum küçüğümün gözleri!

Bu saatte belki bu gözler müsterih bir uyku ile kapalı. Müşfik, zayıf bir kadın çehresi bu sevgili gözlere eğiliyor... Etrafımdan bütün yüzler, bütün manzaralar bir anda silindi. Bu gece onları nasıl marazî bir iptila ile istiyorum!..” (Türk – Özbayrak 2019: 232).

Ailesinden sonra hayatında sevdiği yegâne varlık olan öğrencileriyle daima samimi bir bağ kuran Halide Nusret, Edirne’ye geldiği ilk yılda derinden etkilendiği, “ebedî hicranı” kendisine hediye eden bir öğrencisini şiiriyle yâd eder. *Benim Küçük Dostlarım*’da⁸ bahsettiği, gönül sırlarını dahi bildiği genç yaşta veremden vefat eden öğrencisinin üzerinde bıraktığı hüznü “Mektebin Çocuğu İçin” isimli şiirinde dile getirir.

“Nadide’ m! İsmiyle müsemma kızım!

Ümitsiz kalplere emel Nadide’ m!

On sekiz senecik gülen yıldızım!

Sevgili Nadide’ m! Güzel Nadide’ m!..” (Coşkun 2008: 226).

Halide Nusret Edirne’deki öğretmenliğinin ikinci yılında Büyükkada’ya amcasının yanına tatile gider. Burada amcasının kızı Adviye ile beraber akşamları gezintiye çıkarken

⁸ Bk: Zorlutuna, Halide Nusret (2008). *Benim Küçük Dostlarım*, İstanbul: Timaş Yayınları.

yeğeni Ateş'i de yanına alır. Sanatçının şiirleri arasında çok sevdiği Ateş'e yazılmış üç şiiri bulunmaktadır;

“Diyorlar ki: ‘Bir büyüsen,

Mebus, vekil olursun sen!’

Neme lazım: İstemem ben:

Babam topçu, ben Ateş'im!” (Coşkun 2008: 232).

Okuldan aldığı bir mektup üzerine tatilini yarıda bırakmak durumunda kalan Halide Nusret, Edirne'ye geri döner. *“Trakya öğretmenlerinden kurulu 25 kişilik bir heyet, -mesleki incelemede bulunmak üzere- Bulgaristan'a gidecekti. Listenin başlarında benim adım da vardı”* (Zorlutuna 1986: 243). Türk izlerini sürdürdüğü Bulgaristan'da yaklaşık bir ay kalan Halide Nusret buradayken hissettiği coşkun duyguları “Tuna'da” şiirinde dile getirir.

“Hülyalarımız dün, ümitlerimiz yarında,

Biz, yirmi beş Türk genci, Tuna'nın kollarında

Ömrümüzün en güzel bir gününü yaşadık” (Coşkun 2008: 45).

Halide Nusret bu yolculukta asırlar önce dedelerinin geçtikleri topraklardan geçerken hem içinde buruk bir hüznü hem de ele avuca sığmaz bir coşkuyu taşır. *“Tuna dertli bugün hummalı başım gibi”* (Coşkun 2008: 75) diyen Halide Nusret, Bulgaristan'da kaldığı bir aylık süre zarfında gezdiği her köşede ecdadının, Türk geleneklerinin izlerini sürer. Sanatçı, Tuna nehrine özlemine vurguladığı şiirlerinde Tuna'nın da kendisiyle aynı hisleri paylaştığını dile getirir;

“Tuna kızıl: Kan gibi

Duygulu bir insan gibi

Yanıyor... İçinden yanıyor Tuna.

Anıyor Tuna

Eski güzel günleri hıçkırarak” (Coşkun 2008: 75).

Halide Nusret, Edirne'de görev yaptığı sırada başından geçen hüznü bir olaya da anılarında yer verir. Babası yerine koyduğu İzmir'deki amcası Halit Bey'i kaybederek ikinci kez yetim kalan Halide Nusret anılarında; *“Babamın ikinci kez kaybetmişim. Çok yandım”*

(Zorlutuna 1986: 238) ifadesini kullanır. Sanatçı, yaşadığı hüznü ve amcasına duyduğu hayranlığı ilerleyen yıllarda “İkinci Yetimliğim” isimli şiiriyle de dile getirir;

“O, insanlar içinde mukaddesti, büyüktü;

O, geniş bir fezaydı, ben karşısında ‘hiç’tim!

Ah bu ölüm, bu ölüm... Benim belimi büktü!

Yetimliğin zehrini ikinci defa içtim!” (Coşkun 2008: 231-232).

Halide Nusret, Edirne’de geçirdiği sıkıntılı zamanlara rağmen anılarında buraya dair duygularını; “1924 Ocak ayından, 1926 Eylül ortasına kadar kaldığım Edirne’de okul hayatımın pek mutlu bir devresini geçirdim” (Zorlutuna 1986: 189) şeklinde ifade eder.

On beş yaşında bir süvari ile evlenme hayali kuran Halide Nusret’in bu düşüncesinin temelinde ailesindeki asker çoğunluğun etkisi vardır. Halide Nusret 9 Eylül⁹ 1926’da Dördüncü Süvari Alayı Binbaşısı Aziz Vechi ile evlenerek unutmış olduğu çocukluk düşünüyü gerçekleştirir. Artık; “Gönlümü bahar gibi süsleyip güneşleyen / Derdimin süruru var, derdimin gururu var!” (Coşkun 2008: 51) dediği ve ortak fikirlerde bulunduğu eşiyile yeni bir hayata adım atar. Devamında Edirne’deki 3 yıllık öğretmenliğinin ardından İstanbul Kız Lisesi’ne tayinini aldırarak eşiyile beraber İstanbul’a taşınır.

İstanbul, Halide Nusret’in Şükûfe Nihal’le ömür boyu sürecek bir dostluğun da temellerinin atıldığı yerdir. İstanbul’daki 7 yıl süren öğretmenlikten sonra;

“Beni çekmedi konfor, lüks, falan filan...”

Beni tutamadı “Büyük şehir” denen o koca yalan,” (Coşkun 2008: 110) mısralarını yazan sanatçı, şark hizmeti isteyerek Kars’a atanır.

Şiirlerinin birçoğunda yaşanmış bir vakayı dile getiren Halide Nusret, Sarıkamış-Kars yolunda nöbet tutarken gördüğü bir Mehmetçiği “Arslan Mehmedim” isimli şiirinde betimler;

“Köyde düşünceli, cenklerde şensin

Yerlerde, göklerde, kalplerde sensin.

⁹ 9 Eylül tarihi Halide Nusret’in hayatında önemli bir yer edinmiştir. Doğum tarihinin ve çok sevdiği İzmir’in kurtuluş gününün 9 Eylül’e denk gelişi evlilik tarihinin de şekillendirmesinde rol oynar. İsmet Kür de anılarında bu bilgiyi doğrular; “İlk anımsadığım, ablamın nikâh günü doğum gününe rastlatmak istemesidir. -9 Eylül 1926-” (Kür 2006: 159).

Bir baştan bir başa tarihim sensin!

Ah arslan Mehmedim! Arslan Mehmedim!” (Coşkun 2008: 129).

Kars'taki memuriyetinden sonra eşinin ardı sıra Karaman'a, daha sonra da Urfa'ya giden Halide Nusret buralarda halkı ve beraberinde Kurtuluş Savaşının seyrini gözlemler. Bunu yaparken kendini vatan uğrunda koşturan bir er gibi hisseden sanatçı, Doğu sınırlarında gezindiği süre zarfında eserleri için de veri toplar.

“Cepheden cepheye koşmuş eşim;

Almış iki yara.

Ben de bütün bir gençliği bu uğurda harcadım:

Dolaştım bu toprakları adım adım

Sınırdan sınıra koşarken er gibi,

Gönüllü bir asker gibi!..” (Coşkun 2008: 110).

Ömrünce Türk devletinin birçok olayının tanığı olan sanatçı, çocukluğundan itibaren Trablusgarp Savaşı, 31 Mart Vakası, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve devamında korkunç Mütareke yıllarından sonra gelen bütün olumsuzlukları yaşamıştır. *Ayşe Dergisi*'ndeki bir yazısında “[...] bizim neslin çilesini ne bizden önceki, ne de bizden sonraki nesillerden hiç biri çekmemiştir” (Zorlutuna Eylül 1969: 3) ifadesini kullanır. Savaşın içerisinde doğup savaş olgusuyla büyüyen Halide Nusret, eserlerindeki karakter çizimiyle de gördüklerini ete kemiğe büründürmüştür.

Halide Nusret Urfa'da öğretmen olarak geçirdiği dört yıllık süreci şiirlerinde dile getirir. “Güneşler Doğacak” isimli şiiri de bunlardan biridir. Urfa'yı baharla benzeştiren ve şiirlerinde bunu yineleyen şair, burada ektiği tohumlarla gelecekte meyve verecek olan ağaçların henüz filizlenişini izlemekle gururlanır;

“Ben Urfa'da geçirdim dört yılımı.

-Bir hayli ömürdür dört yıl dediğin.-

Ve gözümün, gönlümün bütün bütün ışıklarını

Saçarak o cennet bahçesine,

Cevap verdim onun derinden gelen sesine:

Tohumlar ektim taze kafalara,

Işık tohumları!

Filizlendiğini gördüm o tohumların.

Güneş o kafalardan doğacak yarın;

Doğacak Urfa'nın sonsuz baharı!” (Coşkun 2008: 124).

Urfa'da geçirdiği zamanlara özlem duyan sanatçı bu özlemi; “*Hasretim var!*” (Coşkun 2008: 123) mısraı ile de içten bir şekilde dile getirir. Halide Nusret adım adım dolaştığı bu memlekette, köylünün sevincini ve acısını katık ettiği sofralarda ağırlandığı bu topraklara yürekten bağlanır;

“Bu toprakları adım adım,

Bu toprakları severek, okşayarak,

Dinleyerek, duyarak

Dolaştım...” (Coşkun 2008: 112).

Urfa'nın ardından;

“Ben bu yurdu baştan başa,

Karış karış

Gezdim, dolaştım.

Kâh bir 'makine' içinde rüzgârla ettim yarış,

Kâh uslu bir at sırtında dik yamaçlar aştım” (Coşkun 2008:112) diyen şair Maraş ve Sarıkamış'ta da bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra istikametini öğretmenliğinin son durağı olan Ankara'ya çevirir. 1948'de geldiği Ankara'da 1957'ye kadar öğretmenlik görevini sürdürür. Ardından 33 yıllık eğitimci kimliğine noktayı koyarak emekliye ayrılır. Halide Nusret bu arada Halk Partisi ve Demokrat Parti'den milletvekilliği teklifleri alır. Yönetim kurulu üyesi olarak bulunduğu dernek olan Türk Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu tarafından 1966'da “Yılın Annesi” unvanına layık görülen; “*Halide Nusret Zorlutuna, öğretmenlik ve anneliği sanatının merkezine koymuş, bu değerler uğruna önemli işler yapmıştır” (Türk Temmuz 2016: 17).*

2.5. Ođlu ve Kızı

1926'yı annesi ve eşinin anlaşamaması sebebiyle ömrünün en bedbaht yılı olarak nitelendiren Halide Nusret 1930'u büyük bir sevinçle geçirir. Ođlu Hüseyin Avnullah Ergün'ün doğumuyla 29 yaşında annelik duygusunu tadan sanatçı, *“Bu olay hayatımın mucizesiydi sanki”* (Zorlutuna 1986: 283) sözleriyle duyduğu sevinci dile getirir. Kendisine bahşedilen mucizeyi şiire taşıyan Halide Nusret, 1930'da yayımladığı *“Mucize”* isimli şiiriyle annelikle taçlanan ömrü için Tanrı'ya şükreder;

“Gönlüme taktım da neşeden kanat,

Gözlerime doldu göklerin kat kat...

Her eserin güzel ve yüksek, fakat

Bu çocuk en büyük mucizen, Tanrım!” (Coşkun 2008: 63).

Sanatçı, 1929'da Diyarbakır'dayken kaleme aldığı *“Ođluma”* isimli şiirinde de yine oğlunun o buhranlı günlerine baharı getirip, geleceğe dair umudunu tazelediğinin vurgusunu yapar.

“Çiçeksiz, kokusuz, karanlık, çorak

Bir sefil yerdeydim geldiđin zaman.

Dođdun hayatıma ışık saçarak

Gülüşünde bahar, gözlerinde tan

[...]

Aldın beni derdin, gamın dışına,

Sesin bülbül oldu ömrün kışına,

Parlak gözlerinin bir bakışına

Ergün'üm, bin canla kurbandır anan!” (Coşkun 2008: 84).

1938'de Kars'ta Şark görevindeyken ikinci mucizesi olan kızı Emine Işınsu da dünyaya gelir. Sanatçı yaşamış olduğu tarifsiz sevinci; *“Hayatım onunla bir kez daha ışıldı”* (Zorlutuna 1986: 285) şeklinde dile getirir;

“Işın kızım, sana oyuncak diye

Gökten yıldızları deresim gelir” (Coşkun 2008: 85).

Yarının ümidi olarak çocukları gören Halide Nusret kendi çocuklarını da bu öğreti doğrultusunda yetiştirir. “Çocuklarıma” ithafıyla yazdığı “Ninni”de de onlara vatan, millet, Allah sevgisini aşlamayı amaç edinir;

“Damarında, Türk’ün güneşli kanı,

Yüreğinde yaşat büyük atanı;

Her gün biraz daha yükselt vatanı,

Vazifeni başar, çocuğum ninni!” (Coşkun 2008: 83-84).

Halide Nusret Zorlutuna, hayata sorumluluk duygusu yüksek bir şahsiyet olarak başlamış ve hep öyle devam etmiştir. Hürriyet müdafii bir babanın kızı, bir subay eşi ve bir öğretmen olarak binlerce çocuğun sorumluluğu onu belli bir kişiliğe sürüklemiştir. Bu durum onun anneliğine de aynı şekilde etki etmiştir.

2.6. Bir Ömrün Nihayeti

İsmet Kür, anılarında ablasının herkesi, her şeyi sevmek, düşünmek, başkaları için çabalamak ve yorulmak gibi birtakım huylara sahip olduğunu söyler. Bu yüzden Halide Nusret’in şiirleri yüreğindeki sevginin de canlı tanıklığını yapar.

“Sevmek... Hasta anneyi, altın başlı yavruyu;

Baharı, yıldızları, göğü, güneşi, suyu,

Yürekte kopan ince bir ahı sever gibi,

Sevmek... Toprağı sever, Allah’ı sever gibi!” (Coşkun 2008: 91).

Halide Nusret’i ilerleyen yaşında en çok yaralayan olaylardan birisi annesi Ayşe Nazlı Hanım’ı 6 Şubat 1968’de kaybediştir. Sanatçının işitme duyusu ve göz tansiyonu nedeniyle gözlerini kaybeden annesine karşı olan sevgisi ve o en güzel varlığını kaybedişi hayatının dönüm noktalarından biri olur.

“Şimdi ne elâ gözlerinde parıltılar,

Ne sesinde o güzelim ahenk,

Ne de ellerinde o yumuşak beyazlık var...

Zalim yıllar almış götürmüş hepsini.

Şimdi ihtiyarsın anam, çok ihtiyar..

Yine de en güzel varlıksın içimde...

Azizsin anacığım, anavatan kadar” (Coşkun 2008: 168).

Artık 61 yaşında olan Halide Nusret, 1962’de Ankara’da yazdığı “Günler Kısaldı” isimli şiirinde ilerlemiş olan yaşıyla beraber günlerin artık kendisine kısa geldiğinden yakınmaktadır;

“Günler kısaldı kardeşim,

Bahar da olsa, yaz da olsa

Günler kısa kısa,

Yetmiyor...” (Coşkun 2008: 194).

Halide Nusret’te yaşlılıkla beraber hastalıklar da baş göstermeye başlar. Sanatçının bugünlerde mektuplaştığı isimlerden olan kız kardeşi İsmet Kür’e bir mektubunda hastalığından ve isteklerinden yana yakıla bahseder; “*Amaan, canım, ablanda iş yok artık... Meğer Rabbim şifa ihsan eyleye... Hasta halimde hep Işın’la Işılar’ı çağırıyorum... ‘Ah, onları –bu onlar sen ve kızlar demektir- bir kere daha göreyim... Ah, bir de torunumu görseydim...’ enayi enayi ağlıyordum kendi kendime sonra bir kızdım: ‘Mürai sersem,’ dedim, ‘bir kere göreceksin de acaba ne olacak?..’*” (Kür 2006: 288). Sanatçı, mektubun devamında ise bütün bunların kendisini dünyaya daha çok bağlayacak, kendi tabiriyle “dünyaya kazık çakmasına” yeterli sebepler olduğunu söylemekle beraber vaktinin daralmakta olduğunu da farkındadır. Fakat ölüm karşısında çaresiz olduğunu bilen sanatçı bunu “Ellerim Bomboş” şiirinde dile gelir;

“‘Son merhale’den bakıyorum dünyaya

Tepemden tırnaklarıma kadar

Ağrılar... Ağrılar... Ağrılar

Başım da bir hoş...

Kapılar çalınıyor şangır şangır

Gelen odur, biliyorum,

'O'dur kapıdaki.

Bir türlü 'Hazırım' diyemiyorum.

Hazır değilim ki...

Ellerim bomboş!..” (Coşkun 2008: 159).

Halide Nusret, bütün bu sağlık sıkıntılarının arasında 1971’de 45 yıllık eşi Aziz Vechi Bey’i kaybetmesiyle bir yıkım daha yaşar. Ardından 1973’te Şüküfe Nihal’i daha sonra da Faruk Nafiz Çamlıbel gibi değerli dostlarını da kaybeder. Sanatçının yaşamış olduğu bu kayıplar her geçen yılı daha da zor kılmıştır.

“Eserken her hâtıra bir bahar yeli gibi,

Haykırmak istiyorum ardından deli gibi.

O zaman, okşayarak bir anne eli gibi,

Ağaran saçlarımı tel tel tarıyor yıllar” (Coşkun 2008: 94).

Halide Nusret 10 Haziran 1984’te vefat eder. İsmet Kür, ablasının ölümüyle beraberinde götürdüğü sevinci ve ondan geriye kalan hüznü anılarında dile getirir. Ablasına yazmış olduğu şiir ile onu son seferine uğurlar;

“Ve, Halide Nusret Zorlutuna, leyleklerin ak kanatları, turuncu gagalarıyla taşıdıkları baharı altı yıl daha yaşadı. Sonra... 10 Haziran 1984...

Artık bahar gelmeyecek...

Bir yerinden kopuverdi gün.

Tutmaz oldu günlerin yıpranmış yerlerine attığımız ilmikler.

Ne gözyaşlarımız ıslatabildi

Soğuyan ellerini,

Ne dualar...

Yeniden buluşuncaya kadar, sevgilim

Hoşça kal” (Kür 2006: 115).

Sonuç

Şair, yazar ve öğretmen olan Halide Nusret 1901’de İstanbul’da doğar. Sürgündeki babasıyla yedi yaşında tanışır. Annesinden aldığı ilk eğitiminden sonra bu konuyla babası ilgilenmeye başlar. Kerkük’te geçen yılların ardından ailesiyle İstanbul’a tekrar dönen Halide Nusret verdiği kayıplarla, savaş yıllarının da götürüleriyle birlikte maddi ve manevi sıkıntılarla yüzleşir. Sanatçı kimliğiyle var olmaya başladığı bu yıllarda ailenin geçimini de üstlenerek öğretmenlik yapmaya başlar. Esas manasıyla Edirne’de başladığı bu mesleği, asker eşi Aziz Vechi Bey’in görevi nedeniyle İstanbul, Kars, Karaman, Urfa, Maraş ve Sarıkamış’ta devam ettirerek Ankara’da noktalar. Roman, anı, hikâye, şiir türlerinde eserler veren sanatçı dönemin başarılı isimleri arasında yer alarak çeşitli başarılarla imza atar.

Dört şiir kitabı bulunan Halide Nusret, şiirlerinde hem ferdi hem de millî konular üzerinde durmuştur. Sanatçı; *Defne*, *Ayşe*, *Töre*, *Kadınlar Dünyası*, *Türk Kadını*, *Millî Mecmua*, *Ümid Mecmuası*, *Süs* gibi birçok dergide eserlerini yayımlamıştır. Halide Nusret’e 1975’te “Ümmü’l Muharrirat” (Yazarların Annesi) unvanı da verilmiştir. Sanatçının şiirlerine bakıldığında hatıralarında yer edinen olayların ve kalbindeki tüm hissiyatın şiirlerine yansıdığını görmek mümkündür. Gerek ailesi ve dostları gerekse döneminde yaşanan olaylar şiirlerinde yer edinmiştir. Halide Nusret dedelerinden başlamak üzere anne ve babasını da şiirlerinde söz konusu etmektedir. Şairin ailesinde devlet görevlerini yürütmüş, şehit olmuş, hürriyet için hapisler sürgünler görmüş kişilerin olması, onun hem yaşamının hem de şiirlerinin yönünü de bir anlamda belirlemiştir. Böylece hem şair hem de şiirleri devlet yanlısı bir kimliğe kavuşmuştur.

Halide Nusret’te bu kimliğin oluşmasının bir diğer nedeni de şairin öğretmenliğidir. O görev gereği Anadolu’da pek çok yere gitmiş burada sayısız öğrenciye dokunmuştur. Bu da *Benim Küçük Dostlarım* yazarının şiirlerine çokça etki etmiştir. Öğrencilerin annesi gibi onları sarıp sarmalayan şairin kendi çocukları da benzer olarak şiirlerinde yer bulmuştur.

Kaynakça

- Ayda, Adile (1984). Böyle idiler yaşarken, Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Coşkun, Betül (2008). Halide Nusret Zorlutuna Bütün Şiirleri, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Coşkun, Betül (2011). Ümmü'l Muharrirât Halide Nusret Zorlutuna, İstanbul: Kitabevi.
- Enginün, İnci (2003). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İnci (2004). Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kür, İsmet (2006). Yarisı Roman, İstanbul: Everest Yayınları.
- Sayılgan, Aclan (Ekim 1970). “Halide Nusret Zorlutuna ile Bir Sohbet”, Ayşe, Y. 2, nr. 22, s. 14-16 / 32.
- Türk, Emine Bilgehan (2016). Kurmacada Gerçekliğe Hasan İzzettin Dinamo (Roman-Otobiyografi), Trabzon: Serander Yayınevi.
- Türk, Hatem (Haziran 2018). “Türkçü Bir Kadın Hareketi: Ayşe Dergisi”, Hars Akademi, Y. 1, S. 1, s. 39-56.
- Türk, Hatem (Temmuz 2016). “Anadolu’da Bir Ana: Halide Nusret Zorlutuna”, Töre, Yıl. 4, nr. 39, s. 13-17.
- Türk, Hatem- Özbayrak, Merve (2019). Halide Nusret Zorlutuna Nesirleri (Osmanlıca Hikâye ve Diğer Yazıları İnceleme – Metin), İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Wellek, Rene-Warren, Austin (2013). Edebiyat Teorisi (Çev. Ö. Faruk Huyugüzel), İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Yazıcı, Nermin (2006). “Türk Edebiyatında Otobiyografi”, Türkbilig, S. 11, s.189-217.
- Zorlutuna, Halide Nusret (1986). Bir Devrin Romanı, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Zorlutuna, Halide Nusret (2008). Benim Küçük Dostlarım, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Zorlutuna, Halide Nusret (Eylül 1969). “Başyazı-Güzel İzmir”, Ayşe, Y. 1, nr. 9, s. 3.